

Csáki Árpád

A HELYTÖRTÉNÉSZ GÖDRI FERENC

Ifj. Gödri Ferenc polgármester a szűk két évtizedre nyúló városvezetés mellett Sepsiszentgyörgy történetének összegzésével, múltjára vonatkozó iratainak összegyűjtésével is elévülhetetlen érdemeket szerzett, az 1880-as évek végétől haláláig folyamatosan gazdagított levéltári gyűjteménye mai napig megkerülhetetlen forrása a helytörténeti kutatásoknak.

Gödri Ferenc 1881–1885 között Budapesten folytatta egyetemi tanulmányait, ezt követően pedig joggyakorlatát is a fővárosban kezdte meg, egy olyan időszakban, amikor a legfontosabb erdélyi kormányhatósági levéltárak bekerültek az *Országos Levéltárba*, ahol az iratok rendezése, az erdélyi osztály kialakítása az ugyancsak háromszéki származású Barabás Samu (1855–1940), későbbi országos levéltárnok, oklevélkiadások sorát jegyző történész¹ nevéhez fűződik. Vele, akárcsak a székelység múltjának századvégi kiemelkedő kutatójával, Szádeczky-Kardoss Lajossal (1859–1935) bizonyára már Budapesten megismerkedett.

Ezzel egy időben a főnemesi családi levéltárak fokozatos megnyílása Erdélyben² is szélesítette a történeti kutatások forrástárát. Székelyföldön a kisebb családi levelesládák begyűjtésében az Imecsfalváról Sepsiszentgyörgyre bekerülő Székely Nemzeti Múzeumnak jutott vezérszerep. A múzeum anyagának oklevélközlését már Nagy Géza beindította,³ a folyamatosan gazdagodó gyűjteményére a szakma is hamar felfigyelt: értékes kódexei és kéziratos anyaga mellett levéltári anyagát elsők között Szabó Károly nézte át és használta fel a *Székely Oklevéltár* sorozat első köteteinek összeállításakor.⁴

A Székely Nemzeti Múzeum begyűjtési programjának sikerén felbuzdulva az időközben szülővárosába visszatérő Gödri Ferenc is levéltári gyűjtemény létrehozásába kezdett. Kezdeményezését a múzeum szakemberei, elsősorban Nagy Géza, majd a múzeumőri feladatokat is ellátó kollégiumi tanárok is felkarolták,

viszonzásul ő maga a múzeum numizmatikai gyűjteménye számára engedett át 1888-ban csere által⁵ Vlad Ţepeş havasalföldi vajda által veretett pénzérméket. Még ugyanazon év végén – feltehetően az említett Nagy Géza ösztönzésére – oklevélátírásokkal jelentkezett a helyi sajtóban. Előbb Báthori István fejedelem 1572-es ítéletlevelének közvetítésére felkért aldobolyiak válaszlevelét,⁶ majd két, az aldobolyi rév ügyében kiadott oklevél szövegét, Mihály vajdáét 1600-ból, valamint Báthori Zsigmondét 1602-ből ismertette a helyi sajtóban. Családja ősi fészke kapcsán az ottani református egyház 17. századi jegyzőkönyvének címdoldalát is⁷ közli.

A Császár Bálint polgármester hívására hazatérő Gödri – aki nagyapjától, a nyugati egyetemeket is megjáró sepsiszentgyörgyi református pap-esperestől jelentős könyvgyűjteményt örökölt – figyelme hasonlóan családja múltjának feltárására irányult. Hagyatékában az 1880-as évek végétől követhető az Országos Levéltárral folytatott ez irányú levelezése, amelyben az aldobolyi, illyefalvi és kökői előnevet viselő Gödri családra vonatkozó adatok után érdeklődött. Fellelhetők például a Jakab Elek és Barabás Samu által az *Erdélyi Királyi Könyvekből* készített, valamint Pauler Gyula országos levéltárnok által láttamozott másolatok, köztük a Báthori Gábor fejedelem által 1610. január 20-án aldobolyi Gödri Máté és Miklós számára kiállított lófősítési,⁸ az I. Apafi Mihály fejedelem által kökői Dobolyi alias Gödri István, vele együtt János és Bálint nevű testvérei számára 1664. május 26-án Gyulafehérváron adományozott nemesítési oklevél szövege, továbbá az 1682-es és 1685-ös háromszéki lustrákból⁹ készített családtörténeti jegyzetek.

A Gödri Ferenc oklevélgyűjteményében található eredeti iratok ükapja, az Illyefalván lakó Gödri Sámuel idejétől kezdődnek, annak 1814-ben készített vagyonösszeírással, valamint nagyapja, a lelkész Gödri Ferenc idejéből származnak: gazdasági jegyzések

¹ Róla lásd CSÁKI Árpád 2006.

² Gondolunk itt a Magyar Történelmi Társulat 1879-es marosvásárhelyi vándorgyűlésére, amely alkalommal a gróf Teleki család levéltára is megnyílt a kutatók előtt.

³ Erről lásd PAIS Ágnes 2002, 64–65.

⁴ SzOkI, III, 1890, I.

⁵ NAGY Géza 1891, 106.

⁶ GÖDRI Ferenc 1888a. Gödri adatközléseire vonatkozóan lásd még PAIS Ágnes 2002, 65 és 82.

⁷ GÖDRI Ferenc 1888b.

⁸ SÁL, Fond 77, Fasc. I, 1.

⁹ SÁL, Fond 77, Fasc. I, 17–19.

az 1825. évre,¹⁰ és Gödri Juliánna perefenumlevele 1845-ből¹¹ stb.

Gödri családtörténeti adatgyűjtései továbbá kiterjednek a nagyanyai ágon rokon árkos Mihály családra,¹² ezek régi leveleit is megszerezte gyűjteménye számára. Genealógiai gyűjteménye továbbá iratokat őriz a nagylaki Gödri, kovásznai Kiss, kézdialmási Székely, ikafalvi Dombi, sepsiszentgyörgyi Nagy stb. családokra, rétyi Székely Dávidra, szacsvai Budai Ferencre, árkos Veres György ügyvédre vonatkozóan, leszármazási táblákat, jegyzeteket tartalmaz a lécfalvi Gyárfás, esztelneki Szacsvai, szentkatolnai Elekes, alsócsernátoni Damokos, uzoni Béli, gelencei Mihály stb. családokra vonatkozóan.

Az iratok összegyűjtése mellett családjának történetét saját levéltári kutatásokkal is kibővítette. Elsősorban a Székely Nemzeti Múzeum¹³ folyamatosan gyarapodó, Domján István által 1891-ben rendezett anyagára alapozott, de használta a báró altorjai Apor családnak Barabás Samu által összeállított levéltári elenchusát, nem utolsósorban pedig felhasználta a háromszéki egyházak levéltárait is.¹⁴ Az így összegyűjtött adatokkal maga is hozzájárult Pálmay Józsefnek a század elején megjelentetett genealógiai munkájának gazdagításához.¹⁵ Családtörténeti kutatásaira alapozva 1907-ben címeradományért folyamodott I. Ferenc József királyhoz, amelyet két évvel később el is nyert.¹⁶

A genealógiai kutatások mellett az 1890-es évektől előbb főjegyzői,¹⁷ majd polgármesteri megbízatásával egy időben figyelme kiterjedt a város múltjára vonatkozó régi iratok összegyűjtésére is. A város régi levéltárának hiányosságára feltehetően városi főjegyzővé választásának ideje táján figyelt fel. Közismert ugyanis, hogy Sepsiszentgyörgy több ízben szenvedett pusztítást, így 1658–1661-ben, majd az 1690-es évek elején, végül 1849 nyarán az orosz cári csapatok június végi bevonulása során. Szűk két évtizeddel később már Orbán Balázs sem meríthetett a város régi irataiból, így a kiváltságlevelek mellett elsősorban a helyi református egyház levéltárából használt fel a 17–18. századra vonatkozó adatokat.¹⁸ Szádeczky Lajos (1859–1935) is a hasonló akadályokba ütközött 1893 körül, amikor a Székely Oklevéltár-sorozat újabb kötetének összeállításához székelyföldi kutató-

útra indult. Sepsiszentgyörgyön átnézte a Székely Nemzeti Múzeum gazdag anyagát, és Gödri Ferenc gyűjteményét, ezzel szemben a városi levéltárról megemlíti, hogy az „köztörténeti iratokban szegény, régi kiváltságai másolatban, az újabbak eredetiben vannak meg.”¹⁹

A kisebb családi levéltárak mellett Gödri Ferenc levéltári hagyatékának második jelentős részét így oklevélgyűjteménye alkotja, ide sorolva a Sepsiszentgyörgy 17–19. századi történetére vonatkozó iratokat is. Közülük néhányat közzé is tett a helyi sajtóban 1892 végén, így a városi magistratusnak a Főkormányzékhez küldött panaszlevelét 1815-ből, továbbá az 1834-es erdélyi országgyűlésre felküldött városi követek utasítását, a város 1848. évi pusztulásait összegző levelet br. Wohlgenuth Lajos erdélyi cs. k. főkörmányzóhoz 1850-ből, valamint egy 1802-es főkörmányszéki nyomtatott körlevél szövegét.²⁰

Nem véletlen tehát, hogy a vármegye monográfijának megírását 1894 végén kezdeményező, Potsa József főispán által vezetett bizottság²¹ – amelynek Gödri jegyzője is volt – Sepsiszentgyörgy városi főjegyzővel is számolt.

A kötet számára beérkezett kéziratok véleményezését az említett bizottság Szádeczky Lajosra bízta, és feltehetően éppen a kolozsvári egyetemi tanár, a székelység történelme avatott kutatójának bátorítása készíthette Gödrit arra, hogy az összegyűjtött adatok alapján városa múltjának írott összegzésébe kezdjen. Ennek eredményeként a millennium emlékére nyhe késéssel, jó néhány vármegyét azonban még így is megelőzve megjelentetett *Háromszék vármegye Emlékkönyvébe* látott napvilágot első jelentős, történetész szempontból is értékelhető munkája.²²

Sepsiszentgyörgy rövid történetének megírásában Gödri egyaránt felhasználta a század utolsó évtizedeinek székely történeti témájú szakkiadványait és forrásközléseit, ugyanakkor gazdagon támaszkodott az általa kiválóan ismert városi levéltár iratanyagára, amellyel kapcsolatban megjegyzi, hogy abban „[...] egy 1736-i gyulafehérvári káptalani kiadványon és egy 1782-beli (II. József adta) eredeti vásári adománylevelén kívül csak néhány múlt századbéli értéktelen kormányrendeletet és néhány száz a jelen század első feléről maradt rendezetlen acta van.”²³

¹⁰ SÁL, Fond 77, Fasc. I, 72–79.

¹¹ SÁL, Fond 77, Fasc. I, 80–82.

¹² SÁL, Fond 77, Fasc. I, 108–109.

¹³ Gödri Ferenc 1893-ban lett a Székely Nemzeti Múzeum igazgató-választmányának tagja, 1901-től haláláig annak elnöke.

¹⁴ SÁL, Fond 77, Fasc. I, 104.

¹⁵ PÁLMAJ József 1901, 181–184.

¹⁶ Az eredeti alapján Cs. Bogáts Dénes által 1942-ben készített hiteles másolatát lásd SÁL, Fond 77, Fasc. I, 91.

¹⁷ Ifj. Gödri Ferenc 1891. május 20-án vette át Vitályos Gyu-

lától a városi főjegyzői tisztséget, a képviselőtestület gyűléseinek jegyzőkönyveiben 29-én már főjegyzőként szerepel. SÁL, Fond 14, Inv. 5/9, Nr. 115, 95v.

¹⁸ ORBÁN Balázs 1869, 42–43.

¹⁹ SzOkl, V, IX.

²⁰ GÖDRI Ferenc 1894.

²¹ Az *Emlékkönyv* szerkesztésére vonatkozó iratokat lásd SÁL, Fond 71.

²² GÖDRI Ferenc 1899.

²³ GÖDRI Ferenc 1899, 75.

A településre vonatkozóan ismert legkorábbi írásbeli említések között felsorolja az 1332-es évi pápai tizedjegyzéket, és az oklevelet közzétevő Szabó Károly nyomán egy 1427-ben kelt, a székelyföldi középkori városok történetírásában nagy „karriert” befutó királyi oklevél²⁴ alapján Sepsiszentgyörgyöt is a szabad királyi városok közé sorolta – mint azt már korábban Orbán Balázs is valószínűsítette.²⁵ A település kiemelkedő jogállására vonatkozóan a királyi, valamint a királynéi látogatást is bizonyítékként sorolja, megemlítve a Cillei Borbála által 1427. április 28-án Sepsiszentgyörgyön kelt oklevelét. Ugyanakkor nem hallgatta el azt sem, hogy oppidumkénti említéséről csak évtizedekkel későbből, 1461-ből maradt fenn adat, valamint azt sem, hogy szabad királyi városi jogállására vonatkozóan a század végén sem tudott hiteles iratot felmutatni.

A Sepsiszentgyörgyre vonatkozó további oklevelei, kiváltságlevelei, azok megerősítései – köztük II. Lajos király 1520-ban kelt vásártartási jogot biztosító oklevél – kapcsán kiemeli, hogy mindazok fellelhetők a város régi iratai közt I. Ferenc király 1817. évi átírásában.²⁶

A reformáció befogadására vonatkozó adatok felsorolását követően úgy vélte, hogy a 16. század második felének kezdetén a város lakossága – Brassó hatására – előbb lutheránus, majd 1570 körül unitárius hitre tért át, és mintegy fél évszázaddal később, 1622 táján, Keserői Dajka János püspök egyházlátogatását követően tért át a református hitre. A város középkori plébániatemploma építésének idejét a 14–15. századokra vélte, a templomépítés kapcsán Orbán Balázs által korábban ismertetett 18. századi irattal²⁷ kapcsolatban ugyanakkor kiemelte, hogy az abban előforduló 1547. évszám nem annak építési, sokkal inkább a Daczó Pál által patronált gótikus átépítés idejét jelzi. Részletesen ismerteti az erdélyi fejedelmek idejében kapott további kiváltságokat, a fejlődését hosszú időre visszavetve 1658. évi pusztulását, kitér a székely városok között is Sepsiszentgyörgyön különösen jelentkező kettős: város és falu jogállás kialakulására, 18. századi fejlődésére, 19. századi gazdasági fejlődésére, vele együtt a városkép alakulására, az első kőépületek megjelenésére, és hosszan idézi az 1839-es „*Nemzeti Társalkodó*” alapján egy utazónak a városról készített magyar nyelvű leírását. A magyar szabadságharc és forradalom, mint a város történelmének dicső időszaka, valamint annak utóélete, a megfelelő részletességgel jelennek meg Sepsiszent-

györgy történetének bemutatásában, akárcsak a ki-egyeződést követő időszak, amelyből elsősorban a népoktatási törvény következtében beállott változások kerülnek bemutatásra.

A város bemutatása a 19. század végi állapot részletes bemutatásával zárul, amelyhez a Gödri már felhasználhatta az általa éppen ezekben az években megkezdett éves nyomtatott polgármesteri jelentések anyagát is. A Sepsiszentgyörgy–Csíkszereda vasútvonal megnyitásának felsorolása, valamint a dohánygyár létesítésének tervéről való beszámoló arról árulkodnak, hogy a kézirat legkorábban 1897 nyarán készülhetett el. Gödri várostörténetét tizenhárom fényképmelléklet kíséri, amelyeket a könyv szerkesztőbizottsága megbízásából²⁸ Gere István fényképész készített el.

A székelyföldi kutatási viszonyokat és a történész szakma művelőinek nem túl széles palettáját közelről ismerő Szádeczky kedvező fogadtatásban részesítette az *Emlékkönyvet*, annál is inkább pártfogoltját, az akkor már sikeres polgármester Gödrit: „Sepsi-Szentgyörgy város története is mesterére talált ifj. Gödri Ferencben, a város jeles ifjú polgármesterében, a ki ép annyira otthonos a régi oklevelek és historicumok között, mint a mily kitűnő administratora városának. Tudomány és lelkesedés, városa múltja iránt meleg érdeklődés és annak szeretete sugárik ki minden sorából.”²⁹

A Potsa József háromszéki főispán szerkesztésében kiadott többszerzős díszkötet elmaradt azonban az egyes vármegyék által megjelentetett, a történeti monográfia követelményeinek megfelelő munkák színvonalától. Budapestről nem kímélték, többek között az újabb kutatási eredmények felhasználását kifogásolták, mi több – a bírálat alapján, a kötet céljának félreértésével – Háromszék vármegyétől székelység történetére vonatkozó összefoglaló munkát vártak: „A műnek több mint kétharmad része eszerint a jelennek van szentelve, bár egyik-másik tanulmányban, mint pl. a vármegye közlekedési viszonyainak ismertetésében, bevezetésül a múlt idők viszonyai is kellő figyelemre vannak méltatva. ... Mi a jelenkort tárgyaló fejezeteket tartjuk a mű értékesebb részének. Ami a történeti részt illeti, nem vettük észre, hogy valamit az újabb kutatások a székelyekre és a megye múltjára vonatkozólag felszínre hoztak, mind az kéllőleg felhasználtatott volna, vagy hogy a szerzők beható levéltári kutatásokat is végeztek volna. Hogy példát is mondjunk, a székely kérdéskörnél említve sincs

²⁴ Közölve SzOkl, I, 122–124. Az oklevéllel kapcsolatban lásd BENKŐ Elek – DEMETER István – SZÉKELY Attila 1997, 9–10, 20.

²⁵ ORBÁN Balázs 1869, 38.

²⁶ GÖDRI Ferenc 1899, 90.

²⁷ ORBÁN Balázs 1869, 42.

²⁸ Az *Emlékkönyv* szerkesztősége 1895-ben előzetesen Huszka Jenőt kérte fel a kötetet kísérő, összesen másfélszáz fénykép, valamint rajzok és iniciálék elkészítésére.

²⁹ *Erdélyi Múzeum*, 16 (1899), 7. füzet, 473.

a Tagányi, Thúry, Sebestyén stb. kutatásainak eredménye. Amit azért hozunk föl, mert az Orbán Balázs munkája megjelenése után elsősorban ennek a kérdésnek lehető tisztázását tartottuk volna az újabb történeti monographia feladatának.”³⁰

Gödri nyilván nem törtörténeti babérokra, tisztán látta szerepét és helyét városa krónikásaként. Néhány évvel később, mint a múzeum igazgató-választmányának elnöke és a Székely Nemzeti Múzeum *Értesítőjének* társszerkesztője tette közzé újabb munkáját,³¹ ezúttal a város református egyházáról. Dolgozatának, amely a helyi református egyházközség múltját annak megalakulásától, az 1620-as évek elejétől mintegy két évszázadon keresztül kíséri végig, nagy érdeme, hogy elsőként emelte be a köztudatba az egyház legrégebbi fennmaradt, 18. századi kötetébe (Urbarium, 1755) bejegyzett lelkésznévtárat (Series pastorum). Csak sajnálni tudjuk, hogy a hivatkozásokon túl dolgozatában nem tért ki bővebben, ugyanakkor kéziratos hagyatékában, jegyzetei közt sem találunk bővebb részleteket³² Vásárhelyi János 18. századi lelkész *Mnemeion* című naplójából.³³ Gödri tehát elsősorban a város ismert református lelkészeinek életrajza alapján összegezte az eklésia történetét, ugyanakkor visszanyúlt egészen a reformáció térhódításának idejére, tárgyalva a város lakosságának –Johannes Honterus brassói reformátor hatására –előbb lutheránus, majd unitárius, végül református hitre térésének körülményeit is. A dolgozat az 1517 októberének végétől számított lutheri reformációval indít, és sepsiszentgyörgyi – vélt – három évszázadának összegzését kínálja. A szerencsétlennek tűnő címválasztásra a dolgozat utolsó bekezdésében találunk magyarázatot, 1817-ben ugyanis a város református lelkésze már az író hasonnevű nagyapja, a későbbi esperes, a Rikánbelüli Kommunitás nagy tekintélyű

vezetője volt, akinek tevékenységére a polgármester Gödri – érintettség okán – már nem kívánt kitérni.

Gödri helytörténeti írásai egy készülő várostörténeti monográfia előtanulmányaiként is értelmezhetők. Az elkövetkező évtized során a polgármester az általa felhalmozott levéltári gyűjteményre támaszkodó nagy munka megírására készült,³⁴ halála azonban megakadályozta terve megvalósításában. „Világ életemben soha sem volt szerencsém. Amibe kezdtem, semmit sem tudtam befejezni [...] Egy egész emberi életen keresztül éjjel-nappali munkával gyűjtöttem adatokat, hogy megírjam városom és családom történetét. Több mint tízezer darab eredeti okmányt gyűjtöttem össze. Történeti forrásmunkának szántam. Meg kell halnom. Nem tudom befejezni.” – tudósított a helyi napilap Gödri utolsó vallomásairól.³⁵ Özvegye is hasonlóan emlékezett, midőn 1915-ben a Székely Nemzeti Múzeum megvásárolta gazdag könyv- és levéltári gyűjteményét: „Sepsiszentgyörgy város történetének megírásához 1500-tól a jelen korig rengeteg régi okmányt gyűjtött. Ennek megírása volt egyedüli vágya, de sajnos nem sikerült, mert a kegyetlen sors elébe vágott. Utolsó óráiban is azt búsulta, hogy mennyit fáradott, s ezt még sem tudta keresztülvinni.”³⁶

Nagy összegző monográfiája torzóban maradt, azt azonban még megérhette, hogy 1912 októberében – Csutak Vilmos ajánlására – a *Magyar Történelmi Társulat* tagjává választották,³⁷ amely alkalomra szemmerjai ifj. Szász Béla sepsiszentgyörgyi gimnáziumi vallástanár írásban köszöntötte.³⁸

Gödri Ferenc helytörténeti munkái a város századfordulós életét részletesen ismertető polgármestri éves jelentéseivel együtt alapját képezik az 1940-es évek elején megjelent,³⁹ valamint a legújabb város- és egyháztörténeti munkáknak⁴⁰ is.

Csáki Árpád – Sepsiszentgyörgy, Stadion u., 35., Bl. 16B/8., RO-520045; csakiarpad@gmail.com

³⁰ *Századok*, 34 (1900), 350.

³¹ GÖDRI Ferenc 1902.

³² Az *Emlékirat* néhány, 1714–1718. évekre vonatkozó részletét lásd SÁL, Fond 77, Fasc. I, 111.

³³ Vásárhelyi János 1714–1764 között vezetett naplójának részleteit, elsősorban időjárással, gazdálkodással kapcsolatos adatairól Cs. Bogáts Dénes készített jegyzeteket (CS. BOGÁTS Dénes 2006, 256.), bővebb idézés nélkül megemlíti Imreh Dezső is (IMREH Dezső 1942, 6.). A kézirat a Székely Nemzeti Múzeum menekített anyagával együtt elpusztult 1945-ben.

³⁴ Levéltári kutatásaira alapozó 1947. évi feljegyzéseiben Cs. Bogáts Dénes is rámutatott, hogy Gödri gyűjteménye alapján

jelentősen bővíthető a város református lelkészeinek névtára (CS. BOGÁTS Dénes 2006, 259.) Ezek alapján feltehetően Gödri maga is készült az 1902-ben megjelent munkájának kibővítésére.

³⁵ *Székely Nép*, 31 (1913), 75. sz. (1913. július 7.)

³⁶ Özv. Gödri Ferencné levele Barabás Samuhoz (1915. február 15.) Közölve: CSÁKI Árpád 2006, 162.

³⁷ *Századok*, 47 (1913), 73.

³⁸ *Erdélyi Lapok*, 5 (1912), 36. sz., 627–629.

³⁹ CS. BOGÁTS Dénes 1941; IMREH Dezső 1942.

⁴⁰ CSEREY Zoltán – JÓZSEF Álmos 2012; CSÁKI Árpád 2011.

Levéltári források

Román Nemzeti Levéltár Kovászna Megyei Irodája, Sepsiszentgyörgy / Biroul Județean Covasna al Arhivelor Naționale Române, Sfântu Gheorghe (Sepsiszentgyörgyi Állami Levéltár – SÁL)
 Fond 80 *A Háromszék vármegye Emlékkönyve szerkesztőségének iratai*
 Fond 77 *Gödri Ferenc oklevélgyűjteménye*
 Fond 14 *Sepsiszentgyörgy város levéltára*

Nyomtatásban megjelent források

SzOkI

Székely Oklevéltár, I. kötet (1211–1519), szerk. Szabó Károly, Kolozsvár, 1872.
Székely Oklevéltár, III. kötet (1270–1571), szerk. Szabó Károly, Kolozsvár, 1890.
Székely Oklevéltár, V. kötet (1296–1603), szerk. Szádeczky Lajos, Kolozsvár, 1896.

Irodalom

BENKŐ Elek – DEMETER István – Székely Attila

1997 *Középkori mezőváros a Székelyföldön*, Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár (Erdélyi Tudományos Füzetek 223.)

CS. BOGÁTS Dénes

1941 Sepsiszentgyörgy története, in: Dávid József (szerk.): *Székelyföld írásban és képekben*, Budapest, 265–294.
 2006 Feljegyzések (1947), in: Sas Péter: *A sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum elmenekített anyagának pusztulása 1945-ben*, Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 255–262. (Erdélyi Tudományos Füzetek 258.)

CSÁKI Árpád

2006 *Barabás Samu (1855–1940), fél évszázad a levéltáriügy szolgálatában*, s. a. r., bev. tan. Csáki Árpád, Charta Kiadó, Sepsiszentgyörgy.
 2011 *A sepsiszentgyörgyi református egyházközség a 17–19. században*, Sepsiszentgyörgy Könyvkiadó, Sepsiszentgyörgy. (550 Könyvek)

CSEREY Zoltán – JÓZSEF Álmos

2012 *Sepsiszentgyörgy képes története*, Sepsiszentgyörgy Könyvkiadó, Sepsiszentgyörgy. (550 Könyvek)

GÖDRI Ferenc

1888a Emlékezzünk régiokról, *Székely Nemzet*, VI, 164. (1888. október 25.)
 1888b Emlékezzünk régiokról, *Székely Nemzet*, VI, 166. (1888. október 28.)
 1894 Apróságos Sepsi-Szentgyörgy múltjából, *Székely Nemzet*, X, 195. (1894. december 24.)
 1899 Sepsi-Szent-György város története, in: Potsa József (szerk.): *Háromszék vármegye. Emlékkönyv Magyarország ezeréves fennállása ünnepére*, Jókai nyomda r. t., Sepsi-Szentgyörgy, 73–100.
 1902 A reformáció első három évszázada Sepsi-Szent-Györgyön, in: Gödri Ferenc, ifj. – László Ferenc, dr. (szerk.): *A Székely Nemzeti Múzeum Értesítője III*, Sepsi-Szent-György, 78–89.

IMREH Dezső

1942 *A sepsiszentgyörgyi református egyházközség rövid története*, Kolozsvár.

NAGY Géza (szerk.)

1891 *A Székely Nemzeti Múzeum Értesítője I*, Jókai Nyomda, Sepsiszentgyörgy.

ORBÁN Balázs

1869 *A Székelyföld leírása III. Háromszék*, Pest.

PAIS Ágnes

2002 Adatok Nagy Géza sepsiszentgyörgyi éveire, in: Wolf Tamás (szerk.): *Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum százhuszonöt éves jubileumára. Első rész*, Sepsiszentgyörgy, 59–84.

POTSA József (szerk.)

1899 *Háromszék vármegye. Emlékkönyv Magyarország ezeréves fennállása ünnepére*, Jókai nyomda r. t., Sepsi-Szentgyörgy.

Gödri Ferenc, istoricul local

(Rezumat)

Pe lângă activitatea continuată în slujba oraşului în funcţia de prim-notar (1891–1895), apoi în calitate primar (1895–1913), Gödri Ferenc s-a evidenţiat şi prin lucrările publicate privind trecutul oraşului Sfântu Gheorghe. Bazată pe o colecţie privată menită să completeze arhiva veche a localităţii distrusă în mai multe rânduri (1658, 1848), Gödri se numără printre primii care au redactat o istorie scurtă a oraşului. Apărut în anul 1898 în cadrul unui volum despre istoria şi prezentul comitatului Trei Scaune, lucrarea lui Gödri a fost apreciată de către istorici, în special de către profesorul universitar clujean Szádeczky Lajos, acesta cunoscând şi folosind colecţia lui Gödri pentru propriul *Diplomatar Secuiesc* editat cu câţiva ani în urmă.

O altă lucrare a primarului apărută în anul 1902 în cadrul anuarului Muzeului Naţional Secuiesc (co-redactat de către Gödri) propunea o scurtă istorie a parohiei reformate din Sfântu Gheorghe, confesiune majoritară a oraşului începând cu primele decenii ale secolului al 17-lea.

Cele două lucrări reprezentau capitolele unei monografii detaliate ale oraşului, nerealizată din cauza decesului autorului (1913). Cu toate acestea, publicaţiile privind istoria locală, raporturile anuale imprimate în perioada în care Gödri era primar al oraşului, dar şi colecţia sa de documente au reprezentat şi reprezintă şi astăzi izvoare primare pentru lucrările istorice privind trecutul localităţii.

Gödri Ferenc, the local historian

(Abstract)

Alongside his activity as a notary-chief (1891–1895) and later mayor (1895–1913), Gödri Ferenc is known as a skillful historian of his birth town, Sepsiszentgyörgy (Sfântu Gheorghe). Based on a private collection of documents accumulated to complete the local archive destroyed in several occasions (1658, 1848), Gödri – lawyer by profession – was among the first ones who compiled a short history of Sepsiszentgyörgy. Gödri's paper was published in the monographic history of the county and was well received by the contemporary historians, especially by Szádeczky Lajos, a well known university professor from Kolozsvár (Cluj), who used Gödri's private collection for his own research, published a few years earlier.

Gödri's other work treated in the present paper was published by the mayor at the beginning of the 20th century in the annals of the Székely National Museum from Sepsiszentgyörgy. Note that the mayor was a member of the museum's executive board, and played an important role in the construction of its new building. Gödri's paper offers a summary of the history of the local reformed parish (where his own grandfather had served as a long time priest in the 1800s) beginning from the early 1600s by presenting – based on the documents from the parish's registers and archive – the biography and activity of the local priests until the beginning of the 19th century.

The research was meant for a detailed town history, which could not be finished because of his death in 1913. However, his research, alongside the city council's annual reports, published by his order as a mayor, as well as his private collection of documents serve as valuable historical sources till nowadays.